

Inventarisatie van de gierzwaluw

Door N. A. Ferbeek

Weinig tellingen zullen zo moeilijk zijn als die van de gierzwaluw. Het gebruik maken van een vergelijkingsfactor zal waarschijnlijk tot zeer onnauwkeurige schattingen leiden. Voorlopig is het dan ook de bedoeling in die gebieden waar geteld wordt, dit enkele jaren te herhalen en dan hoop ik de inventarisatie in 1969 af te ronden. Het is dan wel zaak dat waar geteld wordt, zoveel mogelijk gesloten gebieden worden gevormd. Hiermee bedoel ik dat b.v. van een bepaalde stad niet alleen het noorden en het zuiden

worden geteld, maar de gehele stad. De medewerkers krijgen van mij nog enige toelichting en ook de adressen van diegenen, die in dezelfde omgeving tellen. Dit met het oog op een eventuele samenwerking. Het aantal bewerkers zag ik nog graag wat toemenen.

Allereerst ben ik nog een woord van dank verschuldigd aan de heer C. v. d. Anker te Wageningen, die mij vele waardevolle adviezen heeft gegeven om het onderzoek op de juiste manier te kunnen opzetten.

Er hebben 81 medewerkers aan deze inventarisatie deelgenomen. Velen gaven vaak nog meer bijzonderheden dan dat ik had gevraagd!

Uit de vele gegevens die binnenkwamen mag ik de conclusie trekken dat op plaatsen waar de oude binnenstad verdwijnt en door nieuwbouw wordt vervangen, de vogels moeilijkheden hebben met het vinden van nestgelegenheid. Misschien is het nodig dat we de gierzwaluwen tegemoet komen met het ophangen van nestkasten. Ik zal het op prijs stellen als mensen die hiermee ervaringen hebben zich met mij in verbinding stellen.

Werd de eerste gierzwaluw in 1967 op 21 april waargenomen, zo omstreeks 15 mei waren de meeste gearriveerd. De vogels blijven maar kort: een maand of drie. Van de trek is weinig bekend. Ze vliegen hoogstwaarschijnlijk op grote hoogte.

Telt men in een bepaalde kolonie overdag en ziet men slechts enkele vogels, dan kan het best zijn als men 's avonds terug komt, dat men enkele honderden vogels boven de kolonie in de lucht ziet. Is het koud en guur dan laten de vogels zich vaak dagenlang niet zien. Bij ongunstige weersomstandigheden kunnen zij de kolonie tijdelijk verlaten om een gebied te zoeken met beter weer en dus ook gunstiger voedselomstandigheden. Verder kunnen zowel jonge als oude vogels dagenlang zonder voedsel, ze geraken dan in een toestand die aan de bij verschillende dieren voorkomende winterslaap doet denken. De lichaamstemperatuur kan tot 10° C dalen! De gierzwaluwen hebben in deze periode een sterk verminderd energieverbruik. Volgens de heer C. v. d. Anker duurde zo'n periode in 1962 te lang en toen trad massale sterfte op.

Dat niet alle vogels 's avonds in de nesten terugkeren heeft geleid tot de wonderbaarlijkste verhalen. Hierover is intussen het één en ander bekend geworden, mede door de waarnemingen van de heren C. de Graaf en E. Weitnauer. Weitnauer deed reeds vóór de oorlog waarnemingen in Zwitserland bij gierzwaluwen, die in speciale nestkasten broedden. Het bleek hem dat de gierzwaluwen als éénjarige vogels nog niet broeden. Het gebeurde meermalen dat hij onder gunstige weersomstandigheden met het invallen van de duisternis verschillende vogels zag opstijgen. Weitnauer ging dan de nestkasten controleren en ontdekte dat de broedvogels voor het merendeel in de kasten aanwezig waren, doch dat de eenjarigen ontbraken. Door waarnemingen en met hulp van automatische apparatuur werd vastgesteld, dat gedurende de duisternis geen vogels in en uitvlogen. Later bleek dat soms ook broedvogels aan het opstijgen deelnamen. Zeer vroeg in de ochtend verschenen deze vogels dan weer in de kolonie, voordat de vogels die in de nestkasten waren gebleven, uitvlogen.

In 1951 ging Weitnauer voor het eerst met een bevriende piloot per vliegtuig de opstijgende vogels na. Tot op meer dan 1,5 km hoogte werden daarbij nog gierzwaluwen waargenomen. Tijdens vliegtochten werden waarnemingen gedaan en werden op grote hoogste luchtstromen met een temperatuur van 20-30° C vastgesteld. Ook tijdens de

oorlog werd door oorlogsvliegers melding gemaakt van het 's nachts waarnemen van gierzwaluwen.

Over nestroverij heb ik geen gegevens binnengekregen, slechts twee verkeersslachtoffers werden gemeld. Er blijkt hier en daar nog een paartje gierzwaluwen apart te broeden maar verreweg de meeste vogels leven in kolonies.

In 1967 is er in 200 steden of dorpen geteld. In deze plaatsen werden 4.380 broedvogels en/of éénjarige vogels geteld.

- N. A. Ferbeek, *De Slag 20, Drachten*.

Graaf. C. de, 1950. De nachtvluchten van de gierzwaluw. Ardea 38: 165-178.

Weitnauer, E. 1960. Ueber die Nachtflüge des Mauerseglers. Orn. Beobachter 57: 133-141.